

Тамара НІКАЛАЕВА

ЖЫЦЦЁ — ГЭТА КАХАННЕ

Восенню 1993 года ў тэатральным жыцці сталіцы адбылася, на мой погляд, даволі цікавая падзея. На малой сцэне Купалаўскага тэатра была прэм'ера спектакля маладога рэжысёра Уладзіміра Савіцкага «Віват, Імператар!» па п'есе Э. Іанескі «Крэслы». Мала каму з пакалення маладых рэжысёраў даводзілася ажыццяўляць свае творчыя задумкі на галоўнай сцэне рэспублікі. Так і ў Савіцкага шлях да Купалаўскага тэатра быў не прамы. Спачатку вучоба ў Мінскім інстытуце культуры на курсе Б. Эрына, потым праца акцёра ў Бабруйску, зноў вучоба. Некалькі гадоў таму ён скончыў БДТМІ і са сваімі аднакурснікамі арганізаваў тэатр-студыю «Абзац», якую і ўзначаліў. Нягледзячы на ўсе цяжкасці, студыя працавала плённа. Сведкай таму спектакль Савіцкага «Сумная аповесць» па п'есе Янкі Купалы «Раскіданае гняздо». Многія тэатральныя крытыкі адзначылі высокую ўзровень рэжысёрскай працы ў спектаклі.

Але звернемся да спектакля «Віват, Імператар!». Гэты спектакль пра дваіх старых, якія выжылі з розуму. Ён (У. Рагаўцоў), Яна (Т. Нікалаева) і крэслы — вось і ўсе дзеючыя асобы спектакля. На пляцоўцы адсутнічае дэкарацыя — пустая прастора, амаль па Пітэру Бруку. Гэтая рэжысёрская рыса — вынік працы ў студыі, дзе акцёр працуе побач з глядачом і нель-

га схавацца за шыкоўныя дэкарацыі, дзе пастаноўшчык з'яўляецца і мастаком, і дэкаратарам, і кампазітарам. Але не толькі рознабаковай дзейнасцю адрозніваецца У. Савіцкі як рэжысёр. Яму ўласцівы больш свежы погляд на тэатральнае мастацтва.

Спектакль «Віват, Імператар!» пабудаваны на змене псіхалагічнага стану персанажаў, пачынаецца ў нарастаючым тэмпе, дзе шмат дзеянняў, рухаў. Але потым ідзе «лірычная» частка, у якой Ён і Яна нібы спыняюцца, прыгадваюць сваю маладосць, свайго сына, які, здаецца, што шмат гадоў як пайшоў ад іх. Яна прыгадвае свае няздзейсненыя мары аб цудоўным «горадзе-садзе» Парыжы. Менавіта ў гэтых частках, лаканічных па выяўленчых сродках, акцёры сілай свайго таленту трымаюць глядачоў у моцным напружанні. Міміка, жэсты, голас — гэта дастаткова, каб адчуць боль успамінаў, якімі жывуць дзеючыя асобы спектакля.

Але рытмічны малюнак змяняецца. Героі з успамінаў вяртаюцца ў сапраўднае жыццё, у хаос, які адбываецца ў душах персанажаў, тое ж і на сцэне, дзе ўсе пачынае рухацца. Вось ён — абсурд сучаснага жыцця і рэальнасць успамінаў.

Гэта, на мой погляд, асноўная канцэпцыя драматурга Э. Іанескі і ўвогуле тэатра абсурду. Мне падалося, што менавіта гэта рэжысёр добра адчуў. Таму ён выбі-

рае такі стыль пастаноўкі, у якім успаміны дзеючых асоб набываюць рэалістычныя рысы, а сучаснасць — поўны абсурд і гратэск. Такім чынам, у спектаклі яму давялося спалучыць і перажыванне і прадстаўленне.

З прэм'еры спектакля прайшло шмат часу, але ў думках я зноў і зноў вяртаюся да яго і кожны раз знаходжу для сябе нешта новае. Можна, менавіта ў гэтым і ёсць сакрэт тэатра парадоксу? Ды і ўвогуле абсурдысцкага мастацтва? Гэта як і абстрактны малюнак, які, здавалася б, знешне не змяняецца, вісіць на той жа сцяне, але ў залежнасці ад асабістага настрою, асвятлення ці яшчэ ад чаго бачыш у ім нешта новае. Мне давялося падзяліцца сваімі думкамі наконт спектакля з выканаўцай галоўнай ролі заслужанай артысткай Беларусі Тамарай Нікалаевай, пасля чаго яна паказала ліст ад сваёй дачкі, якая вучыцца ў Маскве.

Ён настолькі ўзрушыў мяне, што, з дазволу Т. Нікалаевай, я хацела б прывесці з яго хоць невялікі ўрываек:

«...Я вельмі часта ўспамінаю твой спектакль; проста так — ён нават бывае сам усплывае ў галаве, і прытым нейкімі эмацыянальнымі пластамі, якія разгортваюцца проста, стыхійна, як у прыродзе, — падымаюцца і напўняюць літаральна ўсю прастору.

Дзіўна, але я ніколі яшчэ не адчувала такога працяглага і жыц-

цёва-жыватворнага ўздзеяння ад тэатра. Значыць, насуперак усяму — тэатр жыве?! І яшчэ, вельмі хочацца сказаць: раздумваючы над усім гэтым, я прыгадала спектакль Ленкома «Соры» з Чурыкавай і Карачанцавым. Вельмі добра памятаю сваё захапленне. Сапраўды, удалая ва ўсіх адносінах праца. Адчуваеш, што перад табой разумныя людзі і на рэдкасць разумныя акцёры — кожны жэст, рух, эмацыянальны ўсплёск размеркаваны з упартасцю карапузаў, якія будуць піраміды. Тэхнічна так, што міжволі згадваеш сантэхнікаў, інжынераў, пад'ёмныя краны, бетонамшалкі і крэйсер «Аўрору» — да таго тэхнічна! Афармленне спектакля, якое ўляцела ў капеечку спонсару, — з сапраўднай сцяной, пакрытай кафельнай пліткай (2×10 метраў!), сапраўдны ліфт, трубы і іншае. Усё як у жыцці! Занудлівы імперыялізм і ашчадная павуціна ІГРЫ.

І вось над усім гэтым (а гэта адзін з лепшых спектакляў!) — луннае недзе так высока, лёгка, проста і прыродна... мая надзвычайная мама! Чым далей, тым я больш і больш чмурэю ад таго, што ў гэтай унікальнай тваёй ролі ёсць тое, чаго ніякай тэхнікай не зловіш! Не купіш ні ў Маскве, ні ў Парыжы.

Ёсць не проста ІГРА — а проста ЖЫЦЦЁ!...

Вернемся зноў да спектакля. Дзя Яе (Т. Нікалаевай) жыццё — гэта каханне. Яна ахвяравала дзеля Яго дзіцем, Парыжам і ўсім тым, пра што марыць кожная жан-

Т. НИКАЛАЕВА ў спектаклі «Віват, Імператар!»

Фота Ул. КРУКА

чына, — утульным ціхім сямейным гняздом. Шчасліваму, як кажуць у народзе, і чорт калыску калыша, а ў нешчаслівага — і апошняе дзіцё выпадае з яе. І жыццё сапраўды не гайдала Яе. Але яно было пражыта так, што ў канцы дзеяння Ён сказаў: «Дзякуй, мая адданая сяброўка, ты ніколі не пакадала мяне».

Ізноў некалькі фраз з ліста дачкі:

«...Мамуля! Ты сапраўды надзвычайна творыш з таго рэчыва, якое знаходзіцца, як мне здаецца, за мяжою добра і зла, за мяжою пакут і радасці. Яно проста

ёсць ці яго няма! Я нарэшце зразумела, што трэба людзям у такім жанры мастацтва, як тэатр. Гэта — паказаць усім нам, як можна кіраваць прасторай і часам, чалавечай душой, эмацыямі, сумленнем. Паказаць наяўнасць самай магутнай сілы — энергіі, здольнай скранаць горы і плоскасці, і ўсё гэта з надзвычайнай лёгкасцю, віртуознасцю Моцарта, амаль не дыхаючы і, га-лоунае, з той дзіўнай і неабдымнай сілай, якой усе прагнуць і ўсе шукаюць — сілай КАХАННЯ!

Каб чалавек прыйшоў у тэатр, паглядзеў спектакль і адчуў, як няўлоўна напоўніла яго ЖЫЦЦЁ».

Хроніка

Беларускі Альтэрнатыўны тэатр — адзіны ў Рэспубліцы — быў запрошаны на V Міжнародны тэатральны фестываль «Балтыйскі дом» у Санкт-Пецярбург. У фестывалі прынялі ўдзел 24 тэатры з 12 краін свету, што маюць выхад да Балтыйскага мора. Выключэннем сталі толькі ЗША і Беларусь — былы гаспадар фестывалю «Прыбалтыйская тэатральная вясна», які адбываўся некалькі гадоў таму назад. Альтэрнатыўцы два разы сыгралі спектакль «Кароль памірае» Э. Іанескі і атрымалі прэстыжны дыплом «За асваенне драматургіі авангарду». Член журы Данатас Баніоніс вымушаны быў на другім спектаклі сачыць за падзеямі на сцэне стоячы. Бо быў аншлаг, і прызнаны мэтр, уступіўшы сваё месца жонцы, не змог знайсці ніводнага свабоднага.

няй Еўропы, з якім французская кампанія «Volodia» заключыла дагавор аб супрацоўніцтве, стаў Маладзёжны тэатр Беларусі. Гэтая кампанія шырока вядомая ў Беларусі. Яна арганізоўвае міжнародныя тэатральныя фестывалі, гастролі замежных труп, фінансуе спектаклі прафесійных акцёраў і аматараў. На беларускай сцэне мастацкі кіраўнік «Volodia» рэжысёр Андрэ Фарнэ паставіць камедыю Мальера «Хітрыкі Скапэна». Дэкарацыі і касцюмы да яго прыдумаве наш сцэнограф З. Марголін. «Францыя, — гаворыць Андрэ Фарнэ, — не такая заможная краіна, каб трымаць шмат пастаянных дзяржаўных тэатраў, нахштат «Камеды Франсез». Іх усяго тры-чатыры. Важную ролю ў тэатральным жыцці краіны іграюць невялікія трупы, якія ўтвараюцца на кантрактнай аснове для падрыхтоўкі аднаго-двух спектакляў. Рэжысёры «Volodia» часта ставяць спектаклі за мяжой, а потым прывозяць

іх у Францыю. Так будзе і з мінскай пастаноўкай. Пасля прэм'еры «Хітрыкі Скапэна» будуць глядзець жыхары французскага горада Сен-Фон на сцэне ў старой крэпасці пад адкрытым небам.

Упершыню маладыя беларускія спевакі выступілі на II Міжнародным конкурсе вакалістаў імя Манюшкі ў Варшаўскай Нацыянальнай оперы. Адной з мэт конкурсу было адраджэнне цікавасці да музыкі Манюшкі, які за сваё жыццё напісаў звыш чатырохсот песень, у большасці забытых і часта несправядліва. У адрозненне ад іншых твораў, якія выконваліся абавязкова на мове арыгінала, песні нашага славутага земляка дазвалялася спяваць на сваёй роднай мове. Гучалі яны і па-беларуску — у перакладзе Уладзіміра Мархеля. Паспяхова выступілі (Працяг на стар. 40)

Першым калектывам з краін Усход-